

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3263

Vragen van de leden **Van Nispen** (SP) en **Sneller** (D66) aan de Minister voor Rechtsbescherming over *het overgangsrecht bij de wet Straffen en Beschermen* (ingezonden 9 juni 2021).

Antwoord van Minister **Dekker** (Rechtsbescherming) (ontvangen 21 juni 2021).

Vraag 1

Herinnert u zich de eerdere discussie tijdens het commissiedebat over gevangeniswezen en tbs van 20 mei jl. over het doorfaseren van gedetineerden in aanloop naar de inwerkingtreding van de nieuwe Wet Straffen en beschermen? Bent u bekend met de kritiek vanuit gedetineerden, familieleden en belangenbehartigers zoals advocaten op de huidige handelwijze omtrent aanvragen van verloven en detentiefasering? Wat heeft u met deze kritiek concreet gedaan?^{1 2}

Antwoord 1

Ik ben bekend met het feit dat er kritische vragen zijn gesteld – door bijvoorbeeld belangenbehartigers zoals advocaten – met betrekking tot de onmiddellijke werking en het in het kader van de Wet SenB getroffen overgangsrecht. Dit heeft er mede toe geleid dat er extra aandacht is voor heldere en duidelijke communicatie over de Wet SenB en dat er gesprekken zijn gevoerd over de toepassing van het op de nieuwe regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling (hierna: v.i.) getroffen overgangsrecht. Over het resultaat van die gesprekken in de vorm van een verdiepende uitwerking heb ik uw Kamer geïnformeerd in mijn brief over de inwerkingtreding en toepassing van de Wet SenB van 21 juni 2021.

Vraag 2

Klopt het dat, ondanks uw toezeggingen dat aanvragen tot 1 juli 2021 onder het huidige regime beoordeeld zullen worden, gedetineerden nu al te kennen wordt gegeven dat aanvragen voor plaatsing in ZBBI (Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting) niet meer in behandeling worden genomen, onder andere omdat de ZBBI's vol zitten en er wachtlijsten zijn? Wat vindt u daarvan?

¹ Kamerstuk 29 279, nr. 654, pagina 22

² De brieven van gedetineerden, familieleden en advocaten doen wij de Minister onderhands tegemoetkomen.

Antwoord 2

Aanvragen van gedetineerden voor plaatsing in een (Zeer) Beperkt Beveiligde Inrichting (hierna: (Z)BBI) die hiervoor vóór 1 juli 2021 in aanmerking komen, kunnen nog steeds in behandeling worden genomen. Daarbij wordt opgemerkt dat DJI de afgelopen maanden een sterke toename heeft gezien in het aantal verzoeken tot plaatsing in een (Z)BBI. Om die verzoeken – bovenop al goedgekeurde verzoeken van gedetineerden die reeds in afwachting zijn van een plaatsing – te kunnen verwerken, worden alle nieuwe verzoeken in volgorde van het moment van indiening afgehandeld. Op het moment dat een dergelijk verzoek voor 1 juli 2021 aan de beurt is, wordt bepaald op basis van de geldende regeling of aan de criteria voor plaatsing in een (Z)BBI wordt voldaan. Deze met een reguliere plaatsing vergelijkbare handelwijze voorkomt een veelheid aan genomen (Z)BBI-besluiten die niet meer kunnen worden geëffectueerd, nu de (Z)BBI's er per 1 juli 2021 niet meer zullen zijn. Als plaatsing in een (Z)BBI vóór 1 juli 2021 niet mogelijk is, kan een gedetineerde in een Beperkt Beveiligde Afdeling worden geplaatst wanneer aan hem re-integratieverlof voor extramurale arbeid is verleend.

Vraag 3

Hadden problemen met ZBBI- dan wel BBA-plaatsing (Beperkt Beveiligde Afdeling) niet voorkomen kunnen worden door de ZBBI's open te houden en langzaam aan af te bouwen tot het moment dat de laatste gedetineerde de ZBBI had verlaten, in plaats van nu in één keer de ZBBI's te sluiten en over te gaan op BBA's? Bent u bereid dit nog te heroverwegen?

Antwoord 3

Nee. Iedere keuze ten aanzien van het – al dan niet treffen – van overgangsrecht kent voor- en nadelen. De introductie van het nieuwe verlofstelsel betreft een wijziging in de manier waarop een gevangenisstraf ten uitvoer wordt gelegd. Hierbij geldt onmiddellijke werking als uitgangspunt, wat ik in deze ook geoorloofd acht. De nieuwe verlofregeling is vastgelegd in ministeriële regelingen die op 10 juni 2021 is gepubliceerd. Op diezelfde dag is eveneens het inwerkingtredingsbesluit gepubliceerd. Hierin is de inwerkingtredingsdatum van 1 juli 2021 bepaald.

Vraag 4

Klopt het dat iemand die nu in een ZBBI zit meestal ieder weekend verlof kan krijgen, maar dat deze verlofmogelijkheid flink wordt teruggebracht (tot drie nachten per maand) als wordt gestart met de BBA? Zo ja, waarom acht u dat wenselijk? Gaat het nu te vaak fout met weekendverloven?

Antwoord 4

Het is juist dat een gedetineerde die in een ZBBI verblijft wekelijks in het weekend regimair verlof geniet. Gebleken is dat het regimair verlof te vrijblijvend en vanzelfsprekend is. Zo worden hieraan geen concrete re-integratiedoelen verbonden. Om het verlof minder vanzelfsprekend en vrijblijvend te laten zijn, is gekozen voor het nieuwe verlofstelsel van re-integratieverlof. Hierover is uitgebreid met uw Kamer gesproken tijdens de behandeling van de wet. Het huidige algemeen verlof en regimair verlof wordt vervangen door re-integratieverlof dat drie vormen kent: kortdurend verlof, langdurend verlof en verlof voor extramurale arbeid. Het kortdurend re-integratieverlof omvat een aantal uur per dag, het langdurend re-integratieverlof betreft één of meer aansluitende nachten buiten de muren. Een gedetineerde aan wie langdurend re-integratieverlof is verleend kan per maand waarover dit verlof wordt verleend in aanmerking komen voor 72 uur. Die uren hoeven niet per se in die maand te worden opgemaakt, maar wel binnen het kalenderjaar. Dit betekent dat een gedetineerde meer dan aansluitend drie nachten in een maand met verlof kan, oplopend tot maximaal acht nachten. Het derde type re-integratieverlof, dat het beste te vergelijken valt met verblijf in de ZBBI, is het re-integratieverlof voor extramurale arbeid. Dit houdt in dat een gedetineerde in een Beperkt Beveiligde Afdeling wordt geplaatst. Hier verblijft hij in de avond en nacht. Overdag werkt de gedetineerde buiten de inrichting of volgt hij een opleiding. Het verlof voor extramurale arbeid kan worden gecombineerd met langdurend- en kortdurend verlof. Voor alle drie van deze vormen van verlof geldt uiteraard dat er sprake moet zijn van een daarmee gediend

re-integratiedoel en een positieve beoordeling van de drie criteria (gedrag, risico's en slachtofferbelangen).

Vraag 5

Als gedetineerden straks feitelijk minder verlof kunnen krijgen dan nu het geval is, werkt de Wet Straffen en Beschermen dan niet netto strafverzwarend? Is een dergelijke wijziging van de straf, terwijl de straf wordt ondergaan, toegestaan? Zo ja, waar baseert u dat op? Zo nee, hoe gaat u dit probleem ondervangen?

Antwoord 5

De Wet SenB behelst geen aanpassingen ten aanzien van de strafmaat en de straftoemeting – ook niet van een reeds opgelegde straf, maar wijzigt de wijze waarop een door de rechter opgelegde gevangenisstraf ten uitvoer wordt gelegd. Onmiddellijke werking van nieuwe regelgeving is in de tenuitvoerlegging het uitgangspunt. Het is ook toegestaan. Ik baseer me hierbij op onder meer (internationale en nationale) jurisprudentie. Ook hierover heb ik uitgebreid gesproken met uw Kamer tijdens de parlementaire behandeling van de wet.

Vraag 6

Klopt het dat aan het begin van de coronacrisis in Nederland zelfmelders is gezegd dat zij weer terug naar huis konden gaan en later een nieuwe oproep zouden krijgen om zich te melden bij de gevangenis? Zo ja, hoeveel van deze mensen ondervinden daar nu nadeel van, omdat ze nu alsnog onder de strengere regels van de Wet Straffen en Beschermen gaan vallen, terwijl ze dat anders hadden kunnen voorkomen? Hoe lang heeft deze situatie geduurd? Hoeveel van deze eerdere zelfmelders hebben zich nadien niet meer vrijwillig gemeld voor de aanvang van hun detentieperiode?

Antwoord 6

Vanaf maart tot augustus 2020 zijn geen zelfmelders opgeroepen vanwege de noodzakelijke maatregelen in verband met het coronavirus. Vanaf augustus 2020 krijgen voor het ondergaan van hun straf opgeroepen gedetineerden een gezondheidscheck. Zij vullen een RIVM-vragenlijst in en sturen die op naar DJI. Op basis daarvan wordt beoordeeld of er redenen zijn om de zogeheten zelfmelddatum uit te stellen, waarna later een nieuwe oproep volgt. Niet uit te sluiten is dat een latere aanvang van een detentie wegens de coronamaatregelen tot gevolg kan hebben dat – een deel – van het detentietraject onder het bereik van de Wet SenB zal vallen. Hiermee wordt (onder andere) voorzien in het nemen van een beslissing over verlof op basis van het gedrag van de gedetineerde gedurende de gehele detentie, risico's en slachtofferbelangen en wordt aan verlof een concreet re-integratiedoel gekoppeld. Mij is op dit moment niet bekend hoeveel oproepen zijn beïnvloed door de coronamaatregelen, in de zin zoals in de vraag is gesteld.

Vraag 7

Zou het niet beter zijn om de nieuwe regels van de Wet Straffen en Beschermen op 1 juli in te laten gaan voor nieuwe gedetineerde, en dus niet voor gedetineerden die reeds een straf uitzitten, omdat dit tot veel onduidelijkheid en onzekerheid leidt? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

Nee. Zoals opgemerkt, in onder meer mijn antwoord op vraag 3 en 5, geldt het uitgangspunt van onmiddellijke werking. Hiermee wordt voorkomen dat gedurende een forse periode twee regelingen naast elkaar zouden bestaan. Dit zou de uitvoering veel ingewikkelder maken en de werklast verhogen. De bepalingen inzake de overgangssituatie zijn vastgelegd in de ministeriële regelingen en het Uitvoeringsbesluit die onlangs (op 10 juni 2021) zijn gepubliceerd alsmede in de wet zoals deze door uw Kamer is aanvaard. Ik ga ervan uit dat die publicatie voor meer duidelijkheid en zekerheid zorgt ten aanzien van de – per 1 juli 2021 – geldende regels. Ook hecht ik eraan dat bij de uitvoering van de Wet SenB betrokken organisaties zich inspannen voor goede communicatie over die regels.

Vraag 8

Kent u signalen van gedetineerden die reeds verlof voor de maand juli willen aanvragen, maar dan te horen krijgen dat die aanvraag pas na 1 juli kan, waardoor zij langer dan normaal in spanning moeten afwachten of ze wel verlof krijgen? Vindt u deze gang van zaken wenselijk?

Antwoord 8

Deze signalen waren mij nog niet bekend. In reactie hierop heeft DJI laten weten dat aanvragen voor re-integratieverlof op basis van de nieuwe verlofregeling per 1 juli 2021 al wel in behandeling moeten kunnen worden genomen. Hier blijkt verschillend mee te worden omgegaan binnen de inrichtingen. Naar aanleiding hiervan heb ik DJI gevraagd daar eenduidigheid in aan te brengen, met als uitgangspunt dat voornoemde aanvragen in behandeling worden genomen.

Vraag 9

Zijn alle betrokkenen op de hoogte van de huidige, toekomstige en overgangsregels? Bent u bereid om alle betrokken nog eens extra te verduidelijken wat precies de regels omtrent detentiefasering zijn, nu en in de toekomst?

Antwoord 9

Ter voorbereiding van de inwerkingtreding is, zoals hierboven benoemd, nadere regelgeving gepubliceerd. In aanvulling op voorgaande ben ik – op aangeven van uw Kamer – in mijn brief over de inwerkingtreding en toepassing van de Wet SenB d.d. 21 juni 2021 uitgebreid ingegaan op de overgangsregels in het kader van de Wet SenB. Uiteraard zetten de betrokken organisaties zich eveneens in om personeel en gedetineerden te informeren. Zo heeft DJI verschillende informatiebladen gemaakt en videomateriaal verspreid. Daarnaast zijn voor het personeel ook expertmeetings georganiseerd en opleidingen aangeboden en gegeven met betrekking tot de invoering van de Wet SenB. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de onmiddellijke werking en het overgangsrecht.